ולרבא האי הוא למעוטי בכור [א] דתניא [ב]בבכור נאמר [1]לא תפדה [א]ונמכר הוא במעשר נאמר [2]לא יגאל [ב]ואינו נמכר לא חי ולא שחוט ולא תם ולא בעל מום והרי תמורה [ה] דאמר רחמנא [3]לא יחליפנו ולא ימיר אותו ותנא לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים אלמא מהני תיובתא דרבא אמר לך שאני התם דאמר קרא והיה הוא ותמורתו יהיה קודש ולאביי אי לאו דאמר רחמנא והיה הוא ותמורתו הוה אמינא תצא זו ותכנס זו קמשמע לן והרי בכור דאמר רחמנא [ז] לא תפדה [ג]ותנן [ד]יש להן פדיון ולתמורותיהן פדיון [ח] חוץ מן הבכור ומן המעשר אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך [ס] שאני התם דאמר קרא הם בהווייתן יהו ולרבא האי הם למה ליה [ה]הן קריבין [ו]ואין תמורתן קריבין ולאביי האי סברא מנא ליה [4]אם שור אם שה לה' הוא [ט] לה' קריב [ז]ואין תמורתו קריבה [ח]ורבא אין הכי נמי דמהוא קרא [י] אלא הם למה לי לימד על בכור ומעשר [ח] שנתערב דמן בכל העולין שקריבין לגבי מזבח ואביי האי סברא מנא ליה [ט] [5]מולקח מדם הפר ומדם השעיר והלא דם הפר מרובה משל שעיר [ח]מיכן לעולין [ט]שאין מבטלין זה את זה [י] [י] דתניא ולקח מדם הפר ומדם השעיר [י]שיהו מעורבין דברי רבי יאשיה ורבא התם מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וסבר לה כרבי יונתן והרי מעשר דאמר רחמנא לא יגאל [יא] ותנן יש להן פדיון ולתמורותיהן חוץ מן הבכור ומן המעשר אלמא לא מהני תיובתא דאביי אמר לך שאני התם [ל] דיליף עברה עברה מבכור הרי הקדימה תרומה לביכורים דאמר רחמנא [6]מלאתך ודמעך לא תאחר [יב] [ה] ותנן המקדים אף על פי שהוא בלא תעשה [כ]מה שעשה עשוי [יג] אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא [7]מכל [ט]מעשרותיכם תרימו (תרומה) ולאביי מיבעיא ליה[ל] כדאמר ליה רב פפא לאביי אלא מעתה אפילו הקדימו בכרי נמי ניפטר א"ל עליך אמר קרא מכל [כ]מעשרותיכם תרימו מה ראית לרבות את הכרי ולהוציא את השיבלין [מ]מרבה אני את הכרי שישנו בכלל [יד] דיגון [נ]ומוציא אני את השיבלין שאין בכלל דיגון והרי אלמנה לכהן גדול דרחמנא אמר [8]אלמנה וגרושה לא יקח [ס]ותנן [ע]כל מקום שיש קדושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום [טו] שאני הכא דאמר קרא [9]לא יחלל זרעו ולאביי נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל אחד לו ואחד לה [פ]והרי [טז] הקדיש בעלי מומין למזבח דרחמנא אמר [10]כל אשר בו מום לא תקריבו [יז] [צ]ותנן המקדיש [ק]בעלי מומין לגבי מזבח אף על פי שהוא בלא תעשה מה שעשה עשוי תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם דאמר קרא (א) [יח] [11]ולנדר לא ירצה רצוי הוא דלא מרצה הא מיקדש קדשי [יט] ולאביי אי דלא אמר רחמנא ולנדר לא ירצה הוה אמינא [כ] כעובר מצוה וכשר קמשמע לן והרי מקדיש תמימין לבדק הבית דאמר רחמנא [כא] נדבה

בבכור נאמר לא תפדה. שאין הבעלים יכולין לפדותו ולנהוג בו מנהג חולין כגון גיזה ועבודה: אבל נמכר הוא. שאם נפל בו מום יכול למוכרו [א] לכהן בתורת בכור דלהכי כתיב לא תפדה לאשמועי' [ב] דבמכירה שרי: ואינו נמכר. כדאמרינן בבכורות (דף לב.) דנאמר כאן במעשר בהמה (ויקרא כז) לא יגאל ונאמר להלן גבי חרמין (שם) לא ימכר ולא יגאל מה להלן מכירה עמו אף כאן מכירה עמו דאינו נמכר (ב) [וס"ד] הואיל ואיתקוש כב] אהדדי מעשר ובכור כדלקמן תיסק אדעתין דבכור אינו נמכר דומיא דמעשר בהמה להכי כתיב כג] הוא דחרמין למעוטי בכור דיכול למוכרו: [נ](תצא זו. דיוצאה מקדושתה ונכנסת התמורה במקומה דתרווייהו לא מקדיש קדשי קמ"ל דתרווייהו קדישי): ולאביי. האי יהיה קדש לאו לאשמועינן דקדשה דהא בעלמא נמי מהני אלא אי לא כתביה רחמנא ה"א תצא ראשונה לחולין: כד] קמ"ל. קרא דתרווייהו קדישי: ה"ג והרי בכור דנאמר בו לא תפדה קודש הם. כה] [ס](מכאן ואילך פירש): ותנן. בפ' אלו קדשים (לקמן דף כא.) מה בין בכור ומעשר לשאר כל הקדשים כל פסולי המוקדשין נשחטין באיטליז ובשוק ונמכרין באיטליז ונשקלין בליטרא לימכר כשאר חולין ולא חיישינן לבזיון קדשים לפי כו] שהנאתו להקדש כדאמרינן בבכורות בפרק כל פסולי המוקדשין (דף לא:) דאי שרינן ליה לאדם הפודה את פסולי קדשים למכרן בשוק יקפצו עליהן לוקחין ויפדה ביוקר אבל בכור ומעשר הנאתן לבעלים הנאת בכור לכהן והנאת מעשר לבעלים ומשום הרווחה דידהו לא מזלזלינן בקדשים: יש להן פדיון. לשאר קדשים שנפל (ג) בהו מום כז] ופדאם תופסין פדיונן בקדושתן והן יוצאין לחולין וכן תמורותיהם שנפל בהו מום אבל בכור כח] בעל מום אינו תופס פדיונו בקדושה: שאני התם דאמר קרא. בבכור קדש הם בהווייתן יהא שלא יצא מקדושתו ע"י פדיון. וממעשר לא מתרץ השתא מידי דלא אותביה אלא מבכור ולקמן מותיב ליה ממעשר ומהדר ליה ממעשר: בכל העולין. כאחד מדמי שאר הקרבנות העולין למזבח שקריבין ומשתריא בשר בההיא זריקה דאין עולין מבטלין זה את זה ומינה ילפינן לשאר עולין והכי משמע הם בהווייתן יהו אפי' נתערבו: מדם הפר ומדם השעיר. ונתן על קרנות וגו' וקסבר דמערב פר ושעיר של יום הכיפורים ביחד כט] כשזורק על קרנות מזבח הפנימי. הדבר ידוע שדם הפר מרובה מדם השעיר ואפי' הכי מיקרי דם השעיר ומהניא זריקתו מכאן לעולין שאין מבטלין זה את זה: ורבא. מהתם לא נפקא דלא מערב להו אלא ל] נותן מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו וסבר לה כר' [א] (יותנן) [יונתן] דאמר במס' יומא בפרק הוציאו לו (דף נז:) אין מערבין דם פר ושעיר לקרנות מזבח הפנימי אלא נותן זה בעצמו וזה בעצמו: לא] עברה עברה. בבכור כתיב (שמות יג) והעברת כל פטר רחם ובמעשר כתיב (ויקרא כז) כל אשר יעבור: לכדאמר ליה רב פפא לאביי. לב] במס' ביצה (דף יג:) דאמרינן מעשר ראשון שהקדימו לוי לכהן בשבלים קודם שהופרשה תרומה גדולה מן העמרים ונמצא שהפסיד לוי לכהן תרי ממאה במעשר שהוא נוטל דממעשר לא נטל כהן כלום אפי' הכי פטור לג] מתרומה גדולה שנאמר (במדבר יח) מעשר מן המעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר ואמר ליה רב פפא לאביי אי הכי אפי' הקדימו לוי לכהן בכרי אחר שמרחן נמי ליפטר לוי ואמאי נקט בשבלים: מכל [ע]מעשרותיכם. ללוים קאמר רחמנא (במדבר יח) לד] את תרומת ה' [פ]תרומה גדולה: כרי אידגן. ואיקבע ליה לתרומה גדולה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך: כל מקום שיש קדושין. שהקדושין תופסין ויש עבירה כאותן קדושין ומפרש התם (קדושין סו:) דהיינו אלמנה לכהן גדול: אחר הפגום. דהוי חלל. אלמא מהני מדקתני יש קדושין דאי לא מהני לא תפסי קדושין: שאני הכא דכתיב לא יחלל. דמשמע חללים הוא עושה ואינו עושה ממזרין אלמא תפסי קדושין: ולאביי [ג] אי להכי הוא דאתא לימא לא יחל. דמשמע לאולד לחודיה קאי: מאי לא יחלל. שמע מינה לדרשא אחרינא אתא אחד לו לולד ואחד לה שהיא עצמה מתחללת ונעשית זונה ואסורה בתרומה דכי נשאת אם בת כהן היא ומשום דידה איצטריך קרא ולאו משום דלאמרת אי עביד מהני דלהכי לא צריך קרא דלכל מילתא אמרינן אי עביד מהני: לא תקריבו. ואמרינן לקמן (דף ו.) דהאי לא תקריבו לא תקדישו הוא: מה שעשה עשוי. וקדשי לדמיהן: שאני התם. דכתיב בההוא קרא כי לא לרצון: וכשר. אפי' להקריב קמ"ל:

ולרבא האי הוא למעוטי בכור. לו] ואם תאמר ולאביי דמוקי הוא בהווייתו יהא למעוטי בכור מנליה ואומר הר"ס דלפי המסקנא לז] ניחא דמפקי' בבכור דאי עביד לא מהני ומעשר יליף מהעברה העברה מבכור וא"כ ילפינן שפיר חרמים גאולה גאולה ממעשר ולא איצטריך הוא לחרמים לומר בהווייתו יהא: **שאני** התם דאמר קרא לא יחלל כו'. דמשמע חילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרות וכיון דאינו עושה ממזרות תפסי בה קדושין וצריך לומר דהיינו מייתור הלמ"ד שניה אבל אין לומר דבלא יתור הלמ"ד שניה נמי דרשינן הכי חילולין הוא עושה ואינו עושה ממזרות ותפסי בה קדושין דע"כ לאו ממזרות ותפיסת קדושין תליין זה בזה שהרי קאמר רבי יהושע בפ' החולץ (יבמות דף מט.) דאין ממזר אלא מחייבי מיתות בית דין אבל מחייבי כריתות לא הוי ממזר לח] [צ]דלכ"ע לא תפסי בהו קדושין במחייבי כריתות אלמא לאו הא בהא תליא אבל מיתורא דלמ"ד מפיק שפיר [ק](דלא תפסי) בה קדושין דאם אינו ענין לממזרות תנהו לענין תפיסת קדושין וכן משמע דמייתורא [ר][דרש] מדאמר ולאביי [ר](אם כן) נימא קרא לא יחל מאי לא יחלל:

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"א מהל' בכורות הל"ג והל"ח:
לח ב מיי' שם פ"ו הלכה ה:
לט ג מיי' פ"ה מהל' ערכין וחרמים הל' יא:
מ ד מיי' פ"ג מהל' תמורה הל"א:
מא ה מיי' פ"ב מהל' פסולי המוקדשין הלכה יא:
מב ו מיי' פ"ד מהל' עבודת יוה"כ הל"ב:
מג ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל' כג:
מד ח מיי' פ"ג מהל' תרומות הלכה יג טור יו"ד סימן שלא:
מה ט מיי' וטור שם:
מו י מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה טוש"ע אה"ע סי' ח סעי' ד:
מז כ מיי' פ"א מהל' איסורי מזבח הל"י:

◆

תורה אור השלם

1. אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח לי': במדבר יח יז
2. לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו יהיה קדש לא יגאל: ויקרא כז לג
3. לא יחליפנו ולא ימיר אתו טוב ברע או רע בטוב ואם המר ימיר בהמה בבהמה והיה הוא ותמורתו יהיה קדש: ויקרא כז י
4. אך בכור אשר יבכר לי' בבהמה לא יקדיש איש אתו אם שור אם שה לי' הוא: ויקרא כז כו
5. ויצא אל המזבח אשר לפני י' וכפר עליו ולקח מדם הפר ומדם השעיר ונתן על קרנות המזבח סביב: ויקרא טז יח
6. מלאתך ודמעך לא תאחר בכור בניך תתן לי: שמות כב כח
7. כן תרימו גם אתם תרומת י' מכל מעשרתיכם אשר תקחו מאת בני ישראל ונתתם ממנו את תרומת י' לאהרן הכהן: במדבר יח כח
8. אלמנה וגרושה וחללה זנה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה: ויקרא כא יד
9. ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני י' מקדשו: ויקרא כא טו
10. כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם: ויקרא כב כ
11. ושור ושה שרוע וקלוט נדבה תעשה אתו ולנדר לא ירצה: ויקרא כב כג

◆

שיטה מקובצת

א) בכור הוא דאתא דתניא: ב) והרי תמורה. תימה וכי לא היה יודע הפסוק והיה הוא ותמורתו יהיה קדש וי"ל דלא מייתי אלא משום דבעי למיפרך מיניה לאביי למה לי יהיה קדש. תוס': ג) רחמנא אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה ותנן מה בין בכור ומעשר לשאר קדשים כל הקדשים נמכרים באיטלז ונשחטים באיטלז ונשקלין בליטרא חוץ מן הבכור ומעשר ויש להן: ד) חוץ מן הבכור כו' פי' שאין פדיון מועיל לו לימכר באיטלז ולשקול בליטרא כדמפרש התם. תוס': ה) לך אביי שאני: ו) הוא הוא קריב תיבת להי' נמחק: ז) קרא נפקא אלא: ח) ומעשר שאם נתערב דמן: ט) ליה נפקא ליה מולקח: י) זה. ל"א ואביי האי סברא מנא ליה נפקא ליה מולקח כו' שיהו מעורבין דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו אביי כר' יאשיה ורבא כר' יונתן: יא) יגאל ואמר רחמנא לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ותנן מה בין בכור ומעשר כו': יב) תאחר

מסורת הש"ס

א) [נ"ק יב. ע"ש בכורות לא: לב. לקמן ח.], ב) לקמן כא., ג) [זבחים פא:], ד) [שם], ה) [זבחים פא. וש"נ], ו) יומא נז:, ז) [זבחים ט. וש"נ], ח) תרומות פ"ג מ"ז פסחים לה:, ט) צ"ל מעשרותיכם, י) [עירובין לא: ביצה יג: ברכות מז: שבת קמ.], כ) צ"ל מעשרותיכם, ל) קדושין סו:, מ) צ"ל ותנית, נ) למוכרו הס"ד ואח"כ ד"ה ולאביי כו' ה"א תצא זו דיוצאה מקדושתה ונכנסת התמורה במקומה ותצא ראשונה לחולין ותרוייהו לא קדשו קמ"ל קרא דתרוייהו קדישי הס"ד נ"ק, ס) ס"א נ"ב רש"ק, ע) צ"ל מעשרותיכם, פ) אפילו תרומה נ"ק, צ) צ"ל ולכ"ע, ק) [צ"ל דתפסי], ר) נ"ק.

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' שאני התם דאמר קרא כי לא לרצון לכי הוא: (ב) רש"י ד"ה ואינו וכו' נמכר והואיל: (ג) ד"ה יש להן וכו' בהן מום ותופסין כצ"ל ותיבת ופדאם נמחק:

◆

גליון הש"ס

גמ' ורבא אין הכי נמי. ע' זבחים דף פא ע"ב תוס' ד"ה ואין תמורתו: שם והרי הקדיש בעלי מומין. ע' זבחים דף קיד ע"ב תוס' ד"ה הותר:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה אבל כו' למוכרו לכהן (בתורת בכור). (לקמן ל"ג). עי' מ"ש בדף ח: [ב] שם דלהכי כו' דבמכירה שרי. לשון אבל קשיא לרש"י לכך פירש"י דמדכתיב לא תפדה ולא כתיב תגאל משמע דשרי רק דהי"ל לא"נ דיליף כנ"ש לכך כתיב הוא לרבא ואביי דייק אדרבא מדשני בלשון פ"מ דשרי: [ג] ד"ה (שאני התם. לחודיה קאי) [ולאביי אי כו'] ל"ע הא אף אם לולד לחודיה קאי ל"ק לאביי דאל"כ לא משני כלום דאכתי לולד ל"ל קרא ונראה דלאביי נימא עד יחלל הכל הוא מדברי המקשן ועי' תוס' ד"ה שאני כו':

◆

רבינו גרשום

אמינא כו': חרמי כהנים. שיש מחרים לשום כהנים אין להם פדיון כלל אפילו דאי עבר אלמא דלא מהני: בהווייתו יהא. שאין לו פדיון: ורבא אמר דלעולם לא מהני אמר לך האי הוא למעוטי בכור אתא: דתניא בבכור נאמר לא תפדה ונמכר הוא במעשר נאמר לא יגאל ואינו נמכר לא חי כו'. דיליף מלא יגאל דחרמים מה להלן מכירה עמו כדכתיב [אך כל חרם וגו'] לא ימכר ולא יגאל אף לא יגאל דמעשר נמי מכירה עמו אבל בכור נמכר: תצא זו. לחולין ותכנס זו התמורה להקדש: כל הקדשים פסולי המוקדשין נמכרין באטלז משום רווחא דהקדש חוץ מן הבכור והמעשר שהרווחה הוא לבעלים: ויש להן פדיון. אם קדם מומן את הקדשן: אלמא דלא מהני. אם עבר ופדה הבכור [שאני התם דכתיב קדש הם דכתיב אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם]: ורבא דאמר דלעולם לא מהני אמר לך. ההוא קדש הם להכי הוא דאתא הם קריבין ואין תמורתן קריבה כדמפרש לקמן בהא מסכתא: שאם נתערב דמן בכל העולי' שקריבין לגבי מזבח שאין עולין מבטלין זה את זה: [כר' יונתן דאמר אין מערבין לקרנות אלא מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו]: אמר לך אביי מעשר (בהמה) נמי איתרבי דאין [להם] פדיון כי היכי דאיתרבי בכור [בבכור לא תפדה] דיליף מעשר העברה העברה מבכור:

[ולאביי דאמר דאי עבר מהני האי כל מעשרותיכם תרימו למאי איצטריך ליה מיבעי ליה לכדאמר ליה רב פפא לאביי אם כן אפילו הקדימו בכרי נמי. אהא קאי דאמרינן בן לוי שהקדים ונטל מעשר ראשון מן השבלים פטור הוא מתרומה גדולה פטור הוא מלהשלים לכהן מה שנחסר לו מחלק תרומה גדולה כולו לפי שדין היה שיטול הכהן קודם תרומה גדולה היינו הרי ממאה ואח"כ יטול הלוי

מלאה אלו בכורים ודמעך זו היא תרומה ותנן המקדים תרומה לבכורים אף: יג] עשוי תיובתא דרבא אמר לך רבא שאני התם דהדר אהדריה קרא דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו להביא אע"ג דקא עשרת מעשר ראשון מקמיה דהשקול תרומה מ"מ תפריש תרומה: יד] בכלל דגן ומוציא אני כו' שאין בכלל דגן: טו] ע"י בהשמטות בסוף המסכת: טז] והרי המקדיש בעלי: יז] ע"י בהשמטות בסוף המסכת: יח] קרא נ"א כי לא לרצון יהיה לכם ריצוי כו' ואביי אי לא כתיב כי לא לרצון הו"א ארצויי נמי ארצי קמ"ל: יט] קדשי ואביי אי אות ל' נמחק: כ] אמינא נהוי כעובר: כא] רחמנא שרוע וקלוט נדבה: כב] כתיב האי הוא רחומים כו' למוכרו הס"ד ומה"ד ולאביי האי כו' לחולין הס"ד ואח"כ מה"ד תצא זו כו': כג] מתיבת קמ"ל עד תיבת ה"ג נמחק: כד] תיבה מכאן ואילך פירש נמחק: כה] לפי שהנאתן להקדש: כו] מום ופדה אותן: כז] בכור ומעשר (בעלין) מומין אינן תופס: כח] ביחד כשזה על: כט] תיבת נותן נמחק: ל] כר' יונתן: לא] מה"ד העברה העברה. בבכור: לב] לאביי דאמרי' במס' ביצה מעשר: לג] מה"ד הלוי מתרומה גדולה שנאמר מעשר מן המעשר מעשר אמרתי: לד] רחמנא תרימו את: לה] בכור פי' דס"ד דיליף העברה העברה ממעשר: לו] המסקנא דפריך והרי בכור ומשני אמר קרא הוא ולכן אין לו פדיון ומעשר העברה מבכור והשתא ניחא דלא צריכא לחרמים לעבב דילפינן חרמים גאולה גאולה ממעשר ומיותר ליה לאמר דבכור ומעשר נמכר כך הוא בס"א: לז] ממזר ואע"ג דלכ"ע:

מוסף רש"י

בבכור נאמר לא תפדה. אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה וגו'. ומשמע בעלים אין פודין אותו (בכורות לא.) פדיון הוא [illegible]

מעשרותיכם תרימו. במכסת לויים כתיב ולא הלויים תדברו, וכתיב באלו תכל את כל תרומת ה'. כל לוי תרומה שנו חייבים להפריש [illegible]

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones